

УДК 004.8:[657.6:336.221

Н. Ю. Татенко,
аспірант кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9713-5977>
К. О. Назарова,
д. е. н., професорка,
завідувачка кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5019-9244>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.9.212

СИНЕРГІЯ ШТУЧНОГО ТА ЛЮДСЬКОГО ІНТЕЛЕКТІВ В ПРОЦЕСІ УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ АУДИТУ ОПОДАТКУВАННЯ ВЕЛИКИХ ПІДПРИЄМСТВ

N. Tatenko,
PhD student of the Department of Financial Analysis and Audit,
State University of Trade and Economics
K. Nazarova,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Financial Analysis and Audit, State University of Trade and Economics

SYNERGY OF ARTIFICIAL AND HUMAN INTELLIGENCE IN THE PROCESS OF GENERALIZING RESULTS OF TAXATION AUDIT OF LARGE ENTERPRISES

У статті досліджено синергію штучного та людського інтелекту при формуванні результатів аудиту оподаткування великих підприємств. Зокрема, зацентровано увагу на відсутність нормативно-правового регулювання штучного інтелекту в аудиті як в Міжнародних стандартах аудиту (далі — МСА), так і в чинному профільному Законі України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність". Проаналізовано основну законодавчу базу, що регулює основні принципи використання штучного інтелекту в країнах ЄС та в Україні, зокрема Директиву № 2024/1689, Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні та Стратегію цифрового розвитку інновацій України до 2030 року. Підкреслено наміри України вийти в трійку світових лідерів з впровадження штучного інтелекту до 2030 року. В дослідженні охарактеризовано процес формування податкового звіту/меморандуму за результатами проведеного аудиту оподаткування великого підприємства. Також досліджено можливості застосування штучного інтелекту на кожному етапі формування податкових висновків: при розрахунку ризику, при описі ризику та безпосередньо при формуванні податкового звіту/меморандуму з виявлених ризиків. Наведено підстави, за яких аудитор або податковому експерту є доречним застосування штучного інтелекту на кожному етапі формуванні висновків. Авторами у вигляді рисунку зображено синергію штучного та людського інтелекту при формуванні опису ризику. Підкреслено, що при такій синергії саме людський інтелект має бути домінуючим. Охарактеризовано ряд факторів, що впливають на результати, отримані завдяки використанню штучного інтелекту. Наведено практичні кейси з застосуванням штучного інтелекту при пошуку судової практики. Зокрема, було здійснено компаративний аналіз результатів пошуку судової практики за допомогою штучних інтелектів Microsoft Copilot, ChatGPT, Gemini, Grok та за допомогою ручного пошуку через Єдиний державний реєстр судових рішень (далі — ЄДРСР). В статті також охарактеризовано зовнішні та внутрішні ризики, які виникають у зв'язку з використанням штучного інтелекту та підкреслено, що 57% світових користувачів розглядають його використання як значну загрозу для конфіденційності. В підсумку, в дослідженні структуровані ризики застосування штучного інтелекту при аудиті оподаткування великого підприємства, а також запропоновані конкретні практичні заходи, що допоможуть мінімізувати такі ризики.

The article examines the synergy between artificial and human intelligence in shaping the results of taxation audit for large enterprises. In particular, it highlights the lack of regulatory framework for artificial intelligence in auditing both in the International Standards on Auditing (hereinafter — ISA) and in the current specialized Law of Ukraine "On Audit of Financial Reporting and Auditing Activities". The main legislative framework regulating the fundamental principles of artificial intelligence use in the EU countries and Ukraine is analyzed, including Directive No. 2024/1689, the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine, and the Digital Development and Innovation Strategy of Ukraine until 2030. The article emphasizes Ukraine's intentions to become one of the top three global leaders in artificial intelligence implementation by 2030. The study characterizes the process of forming a tax report/memorandum based on the results of a taxation audit of a large enterprise. It also explores the possibilities of applying artificial intelligence at each stage of forming tax conclusions: in risk calculation, risk description, and directly in the preparation of the tax report/memorandum on identified risks. Additionally, the grounds on which it is appropriate for an auditor or tax expert to apply artificial intelligence at each stage of forming conclusions are provided. The authors illustrate the synergy of artificial and human intelligence in forming risk descriptions with a diagram, emphasizing that human intelligence should be dominant in such synergy. Several factors influencing the results obtained through the use of artificial intelligence are characterized. Practical cases of using artificial intelligence in searching court practice are presented. Specifically, a comparative analysis of court practice search results using artificial intelligences Microsoft Copilot, ChatGPT, Gemini, Grok, and manual search through the Unified State Register of Court Decisions (USRCD) is conducted. The article also characterizes external and internal risks arising from the use of artificial intelligence and highlights that 57% of global users consider its use a significant threat to privacy. In conclusion, the study structures the risks of applying artificial intelligence in the taxation audit of a large enterprise and proposes specific practical measures to help minimize such risks.

Ключові слова: аудит, аудит оподаткування, великі підприємства, штучний інтелект (ШІ), AI, людський інтелект, синергія, МСА (міжнародні стандарти аудиту), податковий контроль, податковий аудит, податкова служба (податкові органи).

Key words: Audit, taxation audit, large enterprises, artificial intelligence (AI), AI, human intelligence, synergy, ISA (International Standards on Auditing), tax control, tax audit, tax service (tax authorities).

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В сучасному бізнес-середовищі, а особливо великі підприємства різних галузей, намагаються оптимізувати і спростити свої операційні процеси. При цьому, основним пріоритетом лишається ефективність та економічна доцільність такої оптимізації. З цією метою більшість підприємств розглядають процес автоматизації певних бізнес-процесів. Проте розвиток науково-технічного прогресу, стрімка діджиталізація уже встановлює нові виклики, для яких автоматизація має бути більш глибокою, і діяти як чіткий механізм з відповідними алгоритмами. Досить часто людські ресурси не завжди можуть обробити значні масиви інформації. І в даному випадку одним з ефективних інструментів є синергія з штучним інтелектом.

Не винятком є аудиторська діяльність, де цей інструмент значно економить час та сили на обробку великих масивів даних. Крім того, штучний інтелект можна використовувати од-

ночасно як пошукову систему, як перекладач, тощо, що значно полегшує роботу аудитора. Саме тому досить часто аудитори застосовують цей діджитал інструмент на різних етапах аудиту оподаткування великого підприємства, де його використання дозволяє зекономити час на пошук певного роз'яснення від податкових органів, знайти необхідну судову справу, тощо. Водночас, проблематика полягає в тому, що такий інструмент на сьогоднішній день не є повністю автономною і достовірною інформаційною системою, що в свою чергу дозволяє отримати неточні, а в деяких випадках — некоректні результати. Точність результату залежить від багатьох факторів, зокрема від вміння правильно сформулювати запит, від того, який штучний інтелект використовується, тощо.

В аудиті оподаткування, як і в інших видах аудиту, застосування інструментарію штучного інтелекту не досліджено повною мірою. Особлива потреба у вивченні його застосування виникає при формуванні висновків для великих підприємств, оскільки клієнт найбільш зацікавлений саме в зрозумілому описі ризиків

та шляхах їх мінімізації. При цьому, складність полягає в тому, що на сьогоднішній день як в чинному профільному Законі України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність", так і в МСА відсутній окремий нормативний постулат/стандарт, який регулює використання штучного інтелекту при проведенні аудиторських процедур [6; 12]. Саме тому проблематика застосування штучного інтелекту при формуванні висновків під час проведення аудиту оподаткування великих підприємств є актуальною темою сьогодення, і потребує детального дослідження в науковій і практичній площині.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням дослідження застосування штучного інтелекту при проведенні аудиту займалися такі вітчизняні та іноземні науковці як В. Панасюк, Р. Кулик [8], Т.В. Розіт [15], Н. Г. Зди́рко, Т. О. Мулик, Я. І. Мулик [4], К. Грінман, Д. Есплін, Р. Джонстон, Дж. Річардс [19], Ю. Кокіна, Ш. Бланчетте, Т. Давенпорт, Д. Пачаманова [21], Р. Ліббі, П. Вітз [22]. Водночас, фактично не проводились дослідження щодо впливу використання технологій штучного інтелекту та його взаємодію з людським інтелектом при формуванні результатів аудиту оподаткування великих підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження ефективної взаємодії штучного та людського інтелектів у форматі $1+1>2$ при узагальненні результатів аудиту оподаткування великих підприємств, а також обґрунтування ролі штучного інтелекту при такій взаємодії.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Штучний інтелект на сучасному етапі розвитку є широко поширеним технологічним інноваційним інструментом, що попри його недостатнє нормативно-правове регулювання, активно використовується в різних сферах діяльності як юридичними, так і фізичними особами.

Так, країни ЄС одними з перших у світі законодавчо врегулювали його використання, прийнявши Директиву № 2024/1689, яка вступила в силу з 1 серпня 2024 року [2; 7]. Директива передбачає поетапне регуляторне впровадження штучного інтелекту, а також основні принципи його застосування.

Україна, як і країни-члени ЄС, також розвиває штучний інтелект і впроваджує його застосування у різні сфери економіки. Зокрема, у 2020 році Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні [11; 13]. А вже у 2023 році було розроблено Дорожню карту з регулювання штучного інтелекту в Україні, в 2024 році — "Білу книгу" з правилами регулювання його застосування [5; 11; 14]. Крім того, штучний інтелект є однією з ключових галузей розвитку, прописаний в затвердженій Стратегії цифрового розвитку інновацій України до 2030 року. Більш того, Україна має амбіційні плани щодо його стрімкого розвитку, плануючи увійти до трійки лідерів із розвитку та впровадження штучного інтелекту в державному секторі до 2030 року [16]. Очевидним є факт, що така довгострокова стратегія матиме вплив і на аудиторську діяльність в цілому.

Як і при проведенні будь якого виду аудиту, узагальнення результатів є фінальним етапом при проведенні аудиту оподаткування великого підприємства.

Даний етап передбачає структурування, розрахунок і опис ризиків, виявлених при проведенні аудиторських процедур. Етап формування висновків складається з кількох етапів, які можна поділити на розрахунок ризику, опис ризику, формування податкового звіту/меморандуму (рис. 1).

Наведений на рис. 1 процес дозволяє розглянути більш детально інтеграцію штучного інтелекту на кожному етапі формуванні висновків.

Так, на етапі розрахунку податкових ризиків інформаційна база може містити достатньо великі масиви інформації, які важко порахувати з застосуванням лише лінійки базових інструментів програмного забезпечення компанії Microsoft (Excel, Word). Обробка великих масивів за допомогою таких інструментів може призвести до збоїв в роботі самого програмного забезпечення. Наприклад, технології штучного інтелекту можуть значно полегшити розрахунок у випадку якщо:

1. Клієнт надав інформаційну базу, яку важко обробляти (наприклад, клієнт надав вивантаження оборотно-сальдової відомості по рахунку нестандартного формату, з якого не можливо вирахувати суму ризику). І завдяки штучному інтелекту таку відомість можна привести в стандартний вигляд, що дозволить за допомогою ексель формул вирахувати суму ризику;

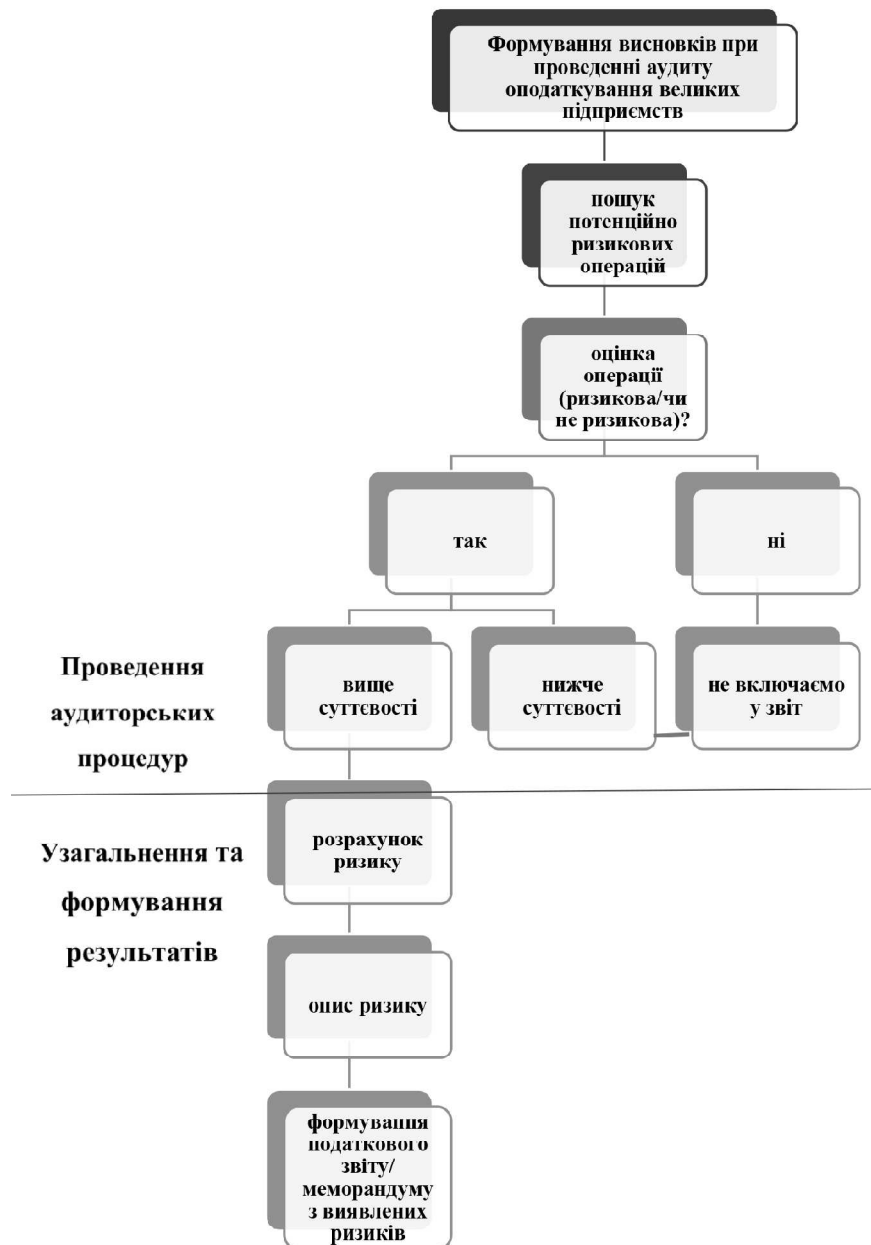

Рис. 1. Формування податкового звіту/меморандуму при аудиті оподаткування великих підприємств

Джерело: власна розробка авторів.

2. При розрахунку треба використати макрос, якого немає в екселі і який сформувати без специфічних навичок неможливо, або його формування займе більше часу, ніж його згенерує штучний інтелект (наприклад, застосовувати ставку ПДВ 14% для певного переліку товарів а не 20%, що потрапили в суму ПДВ-бази);

3. Вигрузка в екселі має великий обсяг, що ускладнює розрахунок ризику (файл працює або зі збоями, або дуже довго запускається);

4. Не зрозумілий підхід до розрахунку ризику — технології штучного інтелекту можуть

допомогти направити в правильному напрямку щодо коректності чи помилковості обраного підходу;

5. Інші випадки;

Після розрахунку, аудиторська команда переходить до опису виявлених податкових ризиків. На даному етапі аудитори та залучені податкові експерти мають зрозуміло описати ризики, навести зрозумілі і лаконічні обґрунтування кожного ризику, яке бажано підкріпити наявною судовою практикою чи роз'ясненнями від податкових органів, що доступні з відкритих джерел, а також запропонувати шляхи

їх мінімізації. Фактично інструменти штучного інтелекту тут можна застосовувати на кожному підетапі (рис. 2).

Наведена схема на рис. 2 наглядно ілюструє синергію штучного і людського інтелектів. Водночас, на етапі такої синергії варто виокремити, що саме людський інтелект має бути домінуючим при такій взаємодії, і саме професійні навички аудитора дозволяють контролювати результати, запропоновані штучним інтелектом. При цьому, результати, отримані від штучного інтелекту, залежать від ряду факторів:

1) Який саме штучний інтелект ми використовуємо (розроблений ІТ-департаментами аудиторської фірми чи зовнішній, рівень його можливостей);

2) Влучності сформульованого запиту (наскільки зрозуміло ми пояснили, що саме ми хочемо знайти);

3) Інших факторів.

Наведемо приклади застосування штучного інтелекту при пошуку судових справ і роз'яснень при аудиті оподаткування великого підприємства.

Приклад 1

Велике підприємство придбало кілька нематеріальних активів у травні 2025 року. Внаслідок відсутності документів та технічної складності в обліковій системі SAP, такі об'єкти вдалось ввести в експлуатацію в обліку лише в жовтні 2025 року. При цьому, оскільки такі активи були вкрай необхідні для здійснення господарської діяльності, підприємство вирішило використовувати їх з травня і нараховувати бухгалтерську та податкову амортизацію з місяця фактичного використання таких нематеріальних активів. Підприємство веде облік за міжнародними стандартами фінансової звітності. Чи правильним було почати амортизувати саме з травня (з дати фактичного використання таких активів), чи все ж правильніше

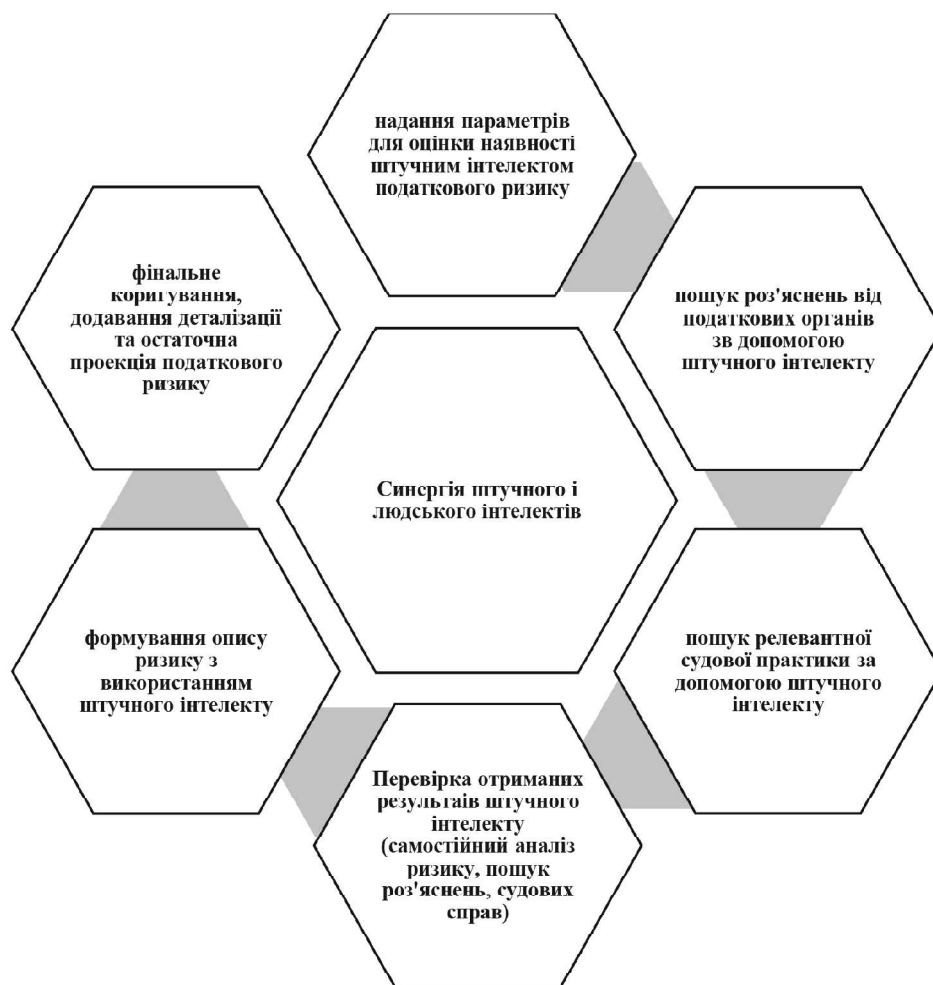

Рис. 2. Синергія штучного та людського інтелектів

Джерело: власна розробка авторів.

було почати нараховувати амортизацію, починаючи з жовтня 2025 року? Змодельємо ситуацію, що клієнт запитав щодо коректності відображення саме податкової амортизації починаючи з травня 2025 року.

Це виглядає як міні-консультація. В рамках її підготовки, окремим аргументом виступати-ме в тому числі і судова практика. Для цього, здійснимо пошук релевантної судової практики із застосуванням різних видів штучного інтелекту (табл. 1).

Приклад 2

Під час проведення аудиту оподаткування великого підприємства аудитор чи податковий експерт звернули увагу, що компанія у 3 кварталі 2024 року виплачувала дивіденди за результатами 1 кварталу 2024 року. З наданих декларацій з податку на прибуток та додатків до неї (компанія має звітний податковий період — календарний квартал) стало зрозумілим, що підприємство не утримало авансовий внесок з податку на прибуток при виплаті дивідендів за результатами діяльності за 1 кварталу 2024

року. Враховуючи роз'яснення податкових органів, розміщеному на загальнодоступному інформаційно-довідковому ресурсі Державної податкової служби України (далі — ЗІР ДПС), оскільки в нашому випадку на момент виплати дивідендів ще не був відомий об'єкт оподаткування за 2024 рік, велике підприємство мало сплатити авансовий внесок з усієї суми виплачених дивідендів за результатами 1-го кварталу 2024 року [1]. Хоч і за результатами року сума податку на прибуток не зміниться в незалежності від того чи сплачувала чи не сплачу-

вало підприємство авансовий внесок, однак це може спричинити застосування податковими органами штрафних санкцій, передбачених статтею 1251 ПКУ [9]. Отже, існує потенційний ризик донарахування штрафних санкцій з не своєчасно утриманого авансового внеску з податку на прибуток.

Наведені результати в таблиці 1 і 2 дозволяють стверджувати, що різні штучні інтелекти при однаковому запиті видають різні результати: одні видали актуальну чи частково актуальну інформацію, інші дали існуючі судові

Таблиця 1. Компаративний аналіз результатів пошуку судової практики з використанням штучного інтелекту та вручну (за умови, що вручну актуальні судові справи не було знайдено)

Умова/висновок	Отриманий результат, що пропонує штучний інтелект/ручний пошук				
1. Умова	Microsoft Copilot	ChatGPT	Gemini	Grok	Ручний пошук (через ЄДРСР)
Велике підприємство придбало кілька нематеріальних активів у травні 2025 року. Внаслідок відсутності документів та технічної складності в обліковій системі SAP, такі об'єкти вдалось ввести в експлуатацію в обліку лише в жовтні 2025 року. При цьому, оскільки такі активи були вкрай необхідні для здійснення господарської діяльності, підприємство вирішило використовувати їх з травня і нараховувати бухгалтерську та податкову амортизацію з місяця фактичного використання таких нематеріальних активів. Підприємство веде облік за міжнародними стандартами фінансової звітності. Чи правильним було почати амортизувати саме з травня (з дати фактичного використання таких активів), чи все ж правильніше було почати нараховувати амортизацію, починаючи з травня 2025 року? - Знайди судові справи, де податкова оспоровала початок нарахування амортизації з моменту фактичного використання нематеріального активу, а стверджувала, що нарахування амортизації повинно було починатись з моменту введення в експлуатацію такого нематеріального активу.	в результатах пошуку не виявлено жодної судової справи, де б податкова оспоровала саме дату початку амортизації нематеріальних активів, виходячи з фактичного використання, та наполягала, що амортизація мала починатись лише з моменту введення в експлуатацію.	Постанова Верховного Суду у справі № 320/4918/19 від 29.09.2021; Постанова Верховного Суду у справі № 0540/9345/18-а від 03.08.2023; Рішення Харківського окружного адміністративного суду у справі № 520/369/26 від 25.03.2026; Рішення Хмельницького окружного адміністративного суду у справі № 560/18112/24 від 06.02.2025; Постанова Верховного Суду у справі № 804/8748/17 від 05.11.2025; Рішення Черкаського окружного адміністративного суду у справі № 580/176/23 від 10.05.2023.	Постанова Верховного Суду у справі № 826/13531/18; Рішення Київського апеляційного суду у справі № 810/1188/17; Справа № 640/110/51/19;	Я провів пошук у відкритих джерелах (Єдиний державний реєстр судових рішень, сайти ВС, ДПС, юридичні бази) за ключовими фразами: «амортизація нематеріальних активів», «з моменту фактичного використання», «введення в господарський оборот / експлуатацію», «податкова / ДПС», «початок нарахування», «суд / касація / Верховний Суд». Таких справ, де податкова орган оспоровав би початок амортизації НМА саме з моменту фактичного використання та наполягав би на даті формального введення в експлуатацію в обліку, не виявлено.	Судових справ з нашого питання не виявлено
2. Висновок	Надав достовірні дані.	Надав приблизні дані (спір з податковою, оспоровують нарахування амортизації), і вони не релевантні для нашого питання.	Надав недостовірні дані (такі судові справи існують, але не з податковими органами і не стосуються питання нарахування амортизації) або неіснуючі судові справи.	Надав достовірні дані.	

Джерело: сформовано на основі [3; 17; 18; 20; 23].

Таблиця 2. Компаративний аналіз результатів пошуку судової практики з використанням штучного інтелекту та вручну (за умови, що вручну було знайдено актуальну судову практику)

Умова/висновок	Отриманий результат, що пропонує штучний інтелект/ручний пошук				
1. Умова	Microsoft Copilot	ChatGPT	Gemini	Grok	Ручний пошук (через ЄДРСР)
Компанія не нараховувала авансовий внесок з податку на прибуток з виплачених дивідендів за результатами минулого кварталу, оскільки на момент виплати дивідендів декларація з податку на прибуток за цей квартал була подана а грошове зобов'язання з податку за прибуток було погашеним. знайди судові справи, де податкова оспориювала такий підхід і вважала, що компанія мала нарахувати авансовий внесок, оскільки за поточний рік, за результатами якого сплачені дивіденди, річна декларація з податку на прибуток ще не була подана.	не виявлено жодного судового рішення, яке прямо стосувалося б такого спору	Рішення Харківського окружного адміністративного суду у справі № 520/10959/2020 від 20.01.2021; Рішення Донецького окружного адміністративного суду у справі № 200/8283/21 від 06.09.2021; Постанова Верховного Суду у справі № 817/3163/14 від 18.10.2019 року;	Постанова Верховного Суду у справі № 826/2381/18 від 10.04.2020; Постанова Верховного Суду у справі № 813/1145/17 від 02.10.2018; Постанова Верховного Суду у справі № 815/453/17 від 26.06.2018	Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду у справі № 160/18744/25 від 29.10.2025; Рішення Донецького окружного адміністративного суду у справі № 200/8283/21 від 06.09.2021; Рішення Харківського окружного адміністративного суду у справі № 520/10959/2020 від 20.01.2021; Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду у справі № 804/4663/18 від 17.07.2019;	Постанова Третього апеляційного адміністративного суду у справі № 160/18744/25 від 04.02.2026.
2. Висновок	Надав невірні дані	Надав судові справи які стосуються авансового внеску, але які не є релевантними щодо нашої проблематики.	Надав недостовірні дані про судові справи (такі судові справи існують, але не з податковими органами і не стосуються питання сплати авансового внеску з податку на прибуток).	Надав судові справи які стосуються авансового внеску, які частково релевантні, а частково ні.	

Джерело: сформовано на основі [3; 17; 18; 20; 23].

справи, які не стосуються нашого питання або неіснуючі судові справи. І саме специфічні знання аудитора чи податкового експерта дозволяють контролювати отримані результати і відповідно формувати та правильно оцінювати податкові ризики. Наведені результати підтверджують, що штучний інтелект може бути помічником при аналізі судової практики, але лише під контролем людського інтелекту.

Також, штучний інтелект є корисним інструментом, який можна застосовувати при формалізації звіту для опису ризиків (наприклад, щоб сформувати лаконічний і зрозумілий опис ризику) або як перекладач (наприклад, при підборі специфічних економічних чи юридичних термінів).

Водночас варто окреслити ризики, які несе штучний інтелект при його застосуванні. Зокрема варто звернути увагу, що штучний інтелект можна розділити на зовнішній (розроблений іншими ІТ-компаніями і є загальнодоступним для всіх користувачів у світі) та внутрішній (який розроблений внутрішньофірмовим де-

партаментом аудиторської компанії або аутсорсинговою ІТ-компанією лише для потреб аудиторської компанії, і може бути використаний лише обмеженим колом працівників). Так, за даними звіту "Права людини в епоху штучного інтелекту: виклики та правове регулювання", який розроблений в рамках міжнародного проєкту EU4DigitalUA у взаємодії з Офісом Омбудсмена та Міністерством цифрової трансформації України та виданий у 2024 році, згідно з дослідженням Міжнародної асоціації професіоналів у галузі захисту даних (IAPP) 2023 року, 57% споживачів штучного інтелекту розглядають його використання як значну загрозу для їх конфіденційності [10; 24]. І ризик більшого витіку даних є саме для великих підприємств, оскільки такі компанії мають великі обсяги даних, які простіше проаналізувати саме завдяки технологіям штучного інтелекту. Саме тому при проведенні аудиту оподаткування великих підприємств важливо робити аудиторські процедури на оцінку ризиковості штучного інтелекту, а при проведенні

аудиту оподаткування великого підприємства пам'ятати — що не варто формувати запити, де може міститися конфіденційна інформація (зокрема, але не виключно, назва клієнта, фінансові показники, дуже висока деталізація вихідних даних, та ін.) особливо якщо застосовується зовнішній штучний інтелект. Крім того, багато аудиторських компаній у договорах з клієнтами не зазначають, що аудиторські процедури будуть проводитись із застосуванням технологій штучного інтелекту, тому такий пункт в обов'язковому порядку варто включати в договори, щоб клієнт був про це проінформований і міг відповідно погодитись чи не погодитись на такі умови співпраці. Особливо цей нюанс є важливим для великих підприємств, адже саме такі підприємства значно більше зацікавлені в підтримці ділової репутації та конфіденційності, втрата яких може мати катастрофічні наслідки (наприклад, неможливість вийти на біржу на котирування власних акцій чи втрата довіри від іноземних інвесторів).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, штучний інтелект є корисним діджитал-інструментом при проведенні узагальнення результатів аудиту оподаткування великого підприємства. Водночас, наведені приклади застосування штучного інтелекту показали, що даний інструмент можна застосовувати лише за умови, що результат його роботи контролюється людиною, яка має фахові знання у сфері оподаткування. Враховуючи проведені дослідження, можна виокремити основні ризики його застосування при формуванні звіту щодо достовірності податкової звітності великого підприємства:

1) Відсутність інформування клієнта щодо застосування інструментів штучного інтелекту;

2) Недостовірність результатів при пошуку необхідної інформації (судових справ, роз'яснень від податкових органів, тощо);

3) Ризик втрати конфіденційності клієнтських даних.

Для мінімізації вищезазначених ризиків, рекомендується вжити наступних заходів:

1) Законодавчо передбачити застосування штучного інтелекту при проведенні аудиторських процедур (як на міжнародному рівні, так і на рівні законодавства України);

2) Прописувати в договір про надання послуг з аудиту податкової звітності про застосування інструментів штучного інтелекту (ба-

жано прописувати які саме інструменти штучного інтелекту буде застосовано;

3) Аудиторські компанії мають працювати над створенням чи вдосконаленням власного штучного інтелекту, щоб він давав максимально актуальні результати, що запитує аудитор чи податковий експерт;

4) Аудиторські компанії мають здійснювати періодичний аудит інструментів штучного інтелекту, які застосовуються при роботі з даними великих підприємств;

5) Розробити положення про застосування штучного інтелекту в аудиторській компанії, де зокрема прописати за умови його використання, який допустимий % похибки результату пошуку штучним інтелектом, та інші важливі умови.

Штучний інтелект лише починає світ стрімкий розвиток, а тому його застосування при формуванні узагальнення результатів аудиту оподаткування великих підприємств є перспективною тематикою для подальших досліджень.

Література:

1. База Знань — Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс. URL: <https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=43016> (дата звернення: 21.04.2026).

2. Білик П. AI Акт: Нова ера регулювання штучного інтелекту в Європі. Бізнес | Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/229744_a-akt-nova-era-regulyuvannya-shtuchnogo-ntelektu-v-vrop (дата звернення: 21.04.2026).

3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 21.04.2026).

4. Здирко Н. Г., Мулик Т. О., Мулик Я. І. Використання штучного інтелекту в аудиторській діяльності: переваги і виклики. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2024. № 3. С. 39—53. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-3-3> (дата звернення: 21.04.2026).

5. Коваль О. Мінцифри розробило "Білу книгу" з правилами регулювання ШІ. Що у ній нового та як вона вплине на IT-індустрію. <https://dou.ua>. URL: <https://dou.ua/lenta/news/white-book-ai-regulation-policy> (дата звернення: 21.04.2026).

6. Міжнародні стандарти аудиту. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (дата звернення: 21.04.2026).

7. Олійник О. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні: виклики та перспек-

тиви. Social development: economic and legal issues. 2025. № 6. URL: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.6.04> (дата звернення: 21.04.2026).

8. Панасюк В., Кулик Р. Інтеграція штучного інтелекту у систему аудиту України: національні особливості та європейський вектор. Економічний аналіз. 2025. Т. 35, № 3. С. 11—22. DOI: <https://doi.org/10.35774/econp2025.03.011> (дата звернення: 21.04.2026).

9. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI: станом на 15 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 21.04.2026).

10. Права людини в епоху штучного інтелекту: виклики та правове регулювання. 2024. URL: https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/ПРАВА%20ЛЮДИНИ%20В%20ЕПОХУ%20ШТУЧНОГО%20ІНТЕЛЕКТУ_compressed.pdf (дата звернення: 21.04.2026).

11. Правові аспекти використання штучного інтелекту в Україні: регулювання та етика. Юридична компанія Justice в Дніпрі. URL: <https://justice.dp.ua/ua/pravovi-aspekti-vikoristannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-reguluvannya-ta-etika/> (дата звернення: 21.04.2026).

12. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 21.04.2026).

13. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р: станом на 29 груд. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text> (дата звернення: 21.04.2026).

14. Регулювання штучного інтелекту в Україні: мінцифри презентувало дорожню карту. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rehuliuвання-shtuchnoho-intelektu-v-ukraini-mintsyfyri-prezentuvало-dorozhniu-kartu> (дата звернення: 21.04.2026).

15. Розіт Т. В., Мурадова К. З. Штучний інтелект в аудиті і бухгалтерському обліку. Ефективна економіка. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.76> (дата звернення: 21.04.2026).

16. Стратегію цифрового розвитку України до 2030 року затвердив Уряд. AIN — новини IT, бізнесу та стартапів в Україні. URL: <https://ain.ua/2025/01/14/strategiiu-cifrovogo-rozvitku-innovacii-do-2030-roku/> (дата звернення: 21.04.2026).

17. ChatGPT. URL: <https://chatgpt.com/> (дата звернення: 21.04.2026).

18. Google Gemini. URL: <https://gemini.google.com/> (дата звернення: 21.04.2026).

19. Greenman C., Esplin D., Johnston R., Richards J. An analysis of the impact of artificial intelligence on the accounting profession. Journal of accounting, ethics & public policy. 2024. Vol. 25, no. 2. DOI: <https://doi.org/10.60154/jaapp.-2024.v25n2p188> (дата звернення: 21.04.2026).

20. Grok. URL: <https://grok.com/> (дата звернення: 21.04.2026).

21. Kokina J., Blanchette Sh., Davenport Th. H., Pachamano D. Challenges and opportunities for artificial intelligence in auditing: evidence from the field. International journal of accounting information systems. 2025. Vol. 56. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2025.100734> (дата звернення: 21.04.2026).

22. Libby R., Witz P. D. Artificial intelligence in auditing: how auditor AI use can mitigate legal liability. Current issues in auditing. 2024. P. 1-11. DOI: <https://doi.org/10.2308/ciia-2024-029> (дата звернення: 21.04.2026).

23. Microsoft Copilot: your AI companion. URL: <https://m365.cloud.microsoft/chat?from-code=edgentp&redirectid=69e7d31e99ad46dc85fdeb8f16bf34&auth=2&-handinClickTs=1776800607874>. (дата звернення: 21.04.2026).

24. Privacy and consumer trust report | IAPP. IAPP.org. URL: <https://iapp.org/resources/article/privacy-and-consumer-trust-summary> (дата звернення: 21.04.2026).

References:

1. State Tax Service of Ukraine (2026), "Knowledge Base — A publicly accessible informational and reference resource", available at: <https://zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=43016> (Accessed 21 April 2026).

2. Bilyk, P. (2024), "AI Act: A New Era of Artificial Intelligence Regulation in Europe", Business | Latest Business News of Ukraine, available at: https://biz.ligazakon.net/analytics/229744_a-akt-nova-era-reguluvannya-shtuchnogo-intelektu-v-vrop (Accessed 21 April 2026).

3. Unified State Register of Court Decisions (2026), available at: <https://reyestr.court.gov.ua/> (Accessed 21 April 2026).

4. Zdyrko, N. H., Mulyk, T. O. and Mulyk, Ya. I. (2024), "The Use of Artificial Intelligence in audit: advantages and challenges", Economics, Finance, Management: Current issues of science and practice, [Online], vol. 3, pp. 39—53, available at: <http://efm.vsau.org/en/particles/the-use-of-artificial-intelligence-in-audit-advantages-and-challenges> (Accessed 21 April 2026).

5. Koval, O. (2024), "The Ministry of Digital Transformation developed the "White Book" with AI regulation rules. What is new in it and how it will affect the IT industry", <https://dou.ua/available-at:https://dou.ua/lenta/news/white-book-ai-regulation-policy> (Accessed 21 April 2026).

6. The official site of Ministry of Finance of Ukraine (2026), "International Standards on Auditing", available at: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (Accessed 21 April 2026).

7. Oliynyk, O. (2025), "Legal regulation of artificial intelligence in Ukraine: challenges and prospects", Social Development: Economic and Legal Issues, [Online], vol. 6, available at: <https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel/article/view/268> (Accessed 21 April 2026).

8. Panasyuk, V. and Kulyk, R. (2025) "Integration of Artificial Intelligence into the Audit System of Ukraine: National Features and the European Vector", Economic Analysis, [Online], vol. 35, No. 3, pp. 11-22, available at: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6419> (Accessed 21 April 2026).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 21 April 2026).

10. EU4DigitalUA (2024), "Human Rights in the Era of Artificial Intelligence: Challenges and Legal Regulation", available at: https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/ПРАВА%20ЛЮДИНИ%20В%20ЕПОХУ%20ШТУЧНОГО%20ИНТЕЛЕКТУ_compressed.pdf (Accessed 21 April 2026).

11. Justice Law Firm in Dnipro (2026), "Legal Aspects of Artificial Intelligence Use in Ukraine: Regulation and Ethics", available at: <https://justice.dp.ua/ua/pravovi-aspekti-vikoristannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-regulyuvannya-ta-etika/> (Accessed 21 April 2026).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On Financial Reporting Audit and Auditing Activities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (Accessed 21 April 2026).

13. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "On Approval of the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text> (Accessed 21 April 2026).

14. The Government Portal (2023), "Regulation of Artificial Intelligence in Ukraine: The Ministry of Digital Transformation Presented a Roadmap",

available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/rehuliuвання-shtuchnoho-intelektu-v-ukraini-mintsyfy-prezentuvalo-dorozhniu-kartu> (Accessed 21 April 2026).

15. Rozit, T. V. and Muradova, K. Z. (2024), "Artificial Intelligence at audit and accounting", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 4, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3557> (Accessed 21 April 2026).

16. AIN — IT, Business, and Startup News in Ukraine (2025), "The Government Approved Ukraine's Digital Development Strategy until 2030", available at: <https://ain.ua/2025/01/14/strategiiu-cifrovogo-rozvitku-innovacii-do-2030-roku/> (Accessed 21 April 2026).

17. ChatGPT (2026), available at: <https://chatgpt.com/> (Accessed 21 April 2026).

18. Google Gemini (2026), available at: <https://gemini.google.com/> (Accessed 21 April 2026).

19. Greenman, C., Esplin, D., Johnston, R. and Richards, J. (2024), "An analysis of the impact of artificial intelligence on the accounting profession", Journal of accounting, ethics & public policy, [Online], Vol. 25, no. 2, available at: <https://jaepp.org/index.php/jaepp/article/view/386/346> (Accessed 21 April 2026).

20. Grok (2026), available at: <https://grok.com/> (Accessed 21 April 2026).

21. Kokina, J., Blanchette, Sh., Davenport, Th. H. and Pachamanova, D. (2025), "Challenges and opportunities for artificial intelligence in auditing: evidence from the field", International journal of accounting information systems, [Online], vol. 56, available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1467089525000107?via%3Dihub> (Accessed 21 April 2026).

22. Libby, R. and Witz, P. D. (2024), "Artificial intelligence in auditing: how auditor AI use can mitigate legal liability", Current issues in auditing, [Online], pp. 1—11, available at: <https://publications.aaahq.org/cia/article/19/2/P49/13254/Artificial-Intelligence-in-Auditing-How-Auditor-AI> (Accessed 21 April 2026).

23. Microsoft (2026), "Copilot: your AI companion", available at: <https://m365.cloud-microsoft/chat?fromcode=edgentp&redirectid=69e7d31e99ad46dc85fdeb8f16bf34&auth=2&handinClickTs=-1776800607874>. (Accessed 21 April 2026).

24. IAPP (2026), "Privacy and consumer trust report", available at: <https://iapp.org/resources/article/privacy-and-consumer-trust-summary> (Accessed 21 April 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 25.04.26

Процеженовано / Revised: 01.05.26

Дата публікації / Published: 12.05.26